

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Της ΛΙΝΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΥ*

Αθήνα: νέα στοιχήματα συμβολικής διάστασης

Rethink Athens. Αναπλάσεις στην περιοχή του Μεταξουργείου. Οι ανακοινώσεις μεγαλόπνιων πολεοδομικών παρεμβάσεων στην Αθήνα μάς γεμίζουν σε περίοδο κρίσης αισιοδοξία, αλλά επαναφέρουν στο προσκόνιο και στοιχήματα συμβολικής διάστασης: τη δημιουργία μιας σύγχρονης πολιτιστικής ταυτότητας μέσω πολιτικών-πολιτιστικών εντολών.

Οι πρόσφατες διαδηλώσεις στην Κωνσταντινούπολη, με αφορμή την ανάπλαση της πλατείας Ταξίμ, υπενθυμίζουν ότι αυτές οι πολιτικές-πολιτιστικές εντολές δεν συνυπάρχουν απαραίτητως αρμονικά. Στον κεντρικό σχεδιασμό του Ερντογάν για μια νεοθρημανική συντριπτική τουρκική ταυτότητα αντιτίθεται ένα κάτω-προς-τα-πάνω, πλουραλιστικό, κυρίως νεανικό, λιγότερο ισλαμιστικό όραμα για μια Τουρκία ως σύγχρονη δημοκρατία. Στη Βραζιλία, σε έναν κεντρικό, έξωστρεφή και ανταγωνιστικό με άλλες πόλεις και χώρες σχεδιασμό μεγάλων Ολυμπιακών έργων, αντιτίθενται τμήματα της κοινωνίας που αξιώνουν την επένδυση των κονδυλίων αυτών στους τομείς της υγείας και της παιδείας. Ποια είναι όμως μια εθνική πολιτιστική ταυτότητα (σε ενικό ή πληθυντικό) που διαπνέει σε συμβολικό επίπεδο τα νέα έργα της Αθήνας; Ενώ καλώς οι επεμβάσεις βασίζονται στην επιστημοσύνη, δεν είναι διακριτός ένας πολιτικός-πολιτιστικός λόγος, αλλά αυτό δεν ξενίζει μια κοινωνία συνηθισμένη στην πολιτική ακίνησία. Ταυτόχρονα, το «δικαίωμα όλων στην πόλη», αυτό που με πολεοδομικούς όρους αποκαλούμε «αποφυγή gentrification», είναι πιθανό — πακούσια οικονομική έξωση ευάλωτων πολιτών ως αποτέλεσμα των διαδικασιών των πολεοδομικών παρεμβάσεων.

Στα βορειοευρωπαϊκά κράτη πρόνοιας οι πολεοδομικές παρεμβάσεις περιλαμβάνουν σημαντικό προϋπολογισμό για εξισορροπτικά κοινωνικά μέτρα, με αποτέλεσμα οι περισσότερες ομάδες της κοινωνίας να αντανακλώνται σε αυτές. Το gentrification αποφεύγεται. Και σε ανεπτυγμένες χώρες όπου ιστορικά απουσιάζει το κράτος πρόνοιας, όπως στις ΗΠΑ, η εμπειρία συμμετοχικών διαδικασιών και δημόσιων διαβουλεύσεων είναι εκτενής ώστε να δημιουρ-

γούνται ικανές προϋποθέσεις αντίδρασης.

Παράδειγμα αποτελεί το έργο Atlantic Yards, το μεγαλύτερο μέχρι σήμερα έργο αστικής ανάπλασης στο Μπρούκλιν της Νέας Υόρκης, του οποίου η πρωτοβουλία και η υλοποίηση ανήκουν στην ιδιωτική εταιρεία FCRC. Το κόστος του έργου ανέρχεται στα 4,9 δισ. δολάρια, από ίδια κεφάλαια της FCRC, άμεση κρατική επιδότηση 300 εκατ. και έμμεση, σε ιδιοκτησία, περίπου 100 εκατ. Η εταιρεία αγοράζει το μεγαλύτερο τμήμα της ιδιοκτησίας της περιοχής με αναγκαστική απαλλοτρίωση, ενώ το υπόλοιπο δίδεται από το Δημόσιο. Αυτά αποτελούν προνόμια που παρέχει το κράτος ως αντιστάθμισμα μιας σειράς υποχρεώσεων λειτουργίας της εταιρείας προς όφελος της ανάπτυξης της κοινωνικής και οικονομικής ζωής των κατοίκων, τήρησης αυστηρών περιβαλλοντικών κανόνων και όρων διαχείρισης του έργου. Εκτός των κερδών πού θα έχει το κράτος από τη δημιουργία φορολογικών εσόδων και θέσεων εργασίας, μια έντονη και διαρκής πίεση των πολιτών -μέσω τοπικών και μη συλλόγων, και μη κερδοσκοπικών οργανώσεων- οδήγησαν το 2005 στο Community Benefits Agreement.

Με το σύμφωνο αυτό η FCRC δεσμεύτηκε για την παροχή μιας σειράς προνομίων στους κατοίκους του Μπρούκλιν: τη δημιουργία θέσεων εργασίας στην κατασκευή του έργου από κατοίκους της περιοχής, με έμφαση

Η δημιουργία μιας σύγχρονης πολιτιστικής ταυτότητας μέσω πολιτικών-πολιτιστικών εντολών.

στα χαμπλά εισοδήματα, τις μειονότητες και τις γυναίκες. Τη δημιουργία προγραμμάτων μαθητείας τεχνικών αρτιοτήτων που απαιτούνται για την κατασκευή του έργου. Τη δημιουργία κοινωνικής κατοικίας, το 30% του συνόλου, που θα απευθύνεται σε χαμπλά και μεσαία εισοδήματα σε μόνιμη βάση αλλά και πλικιωμένους. Τη συμπεριλήψη, σε ποσοστό από 3% ως 30%, στις συμβαλλόμενες στο έργο επιχειρήσεις, εκείνων που ανήκουν σε μειονότητες και γυναίκες. Την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας μέσω πιστωτικών προγραμμάτων, δανείων και τεχνικής υποστήριξης μειονοτήτων και γυναικών. Τέλος, τη δημιουργία και λειτουργία κέντρου υγείας, εγκαταστάσεων φροντίδας παιδιών, νέων και πλικιωμένων, και μια σειρά περιοριστικών κανόνων ως προς την περιβαλλοντική προστασία και διαχείριση του έργου. Με τους ειδικούς και μόνο αυτούς όρους έγκριθηκε το Atlantic Yards από το κράτος, ενώ προβλήματα, που ανακύπτουν διαρκώς στην πολυετή πορεία του έργου, γίνονται αντικείμενο διαβουλεύσεων ή και αγωγών από τις οργανώσεις των τοπικών συλλόγων.

Μεταφερόμαστε στην Αθήνα. Ακόμα και αν τεθεί στόχος η αποφυγή εκτόπισης των ευάλωτων ομάδων πολιτών ως συνέπεια των πολεοδομικών παρεμβάσεων, για παράδειγμα στο Μεταξουργείο, ποιοι και πόσοι έχουν το δικαίωμα του πολίτη στην Ελλάδα; Πώς εππρέαζει η ελλιπής μεταναστευτική πολιτική το ζήτημα αυτό; Μπορούν όλες οι θρησκευτικές ομάδες να ασκήσουν τα λατρευτικά τους δικαιώματα στην Ελλάδα; Υπάρχει η αποδοχή, αν όχι η υποστήριξη, νόμιμων μεταναστών, μειονοτήτων, γυναικών;

Η αντανάκλαση όλης της κοινωνίας των πολιτών, των ποικίλων ομάδων που συγκροτούνται σύμφωνα με διαφορετικά χαρακτηριστικά -εθνικά, θρησκευτικά, γλώσσας, πλικιακά, ταξικά, φύλου, ιδεολογίας- στην πόλη είναι ένα σημαντικό και σύνθετο ζήτημα που δεν επιτρέπει μονοσόμαντες ερμηνείες. Δεν είναι μόνο αίτημα πολεοδομικό, είναι ταυτόχρονα πολιτιστικό-πολιτικό στη σημερινή Αθήνα του 21ου αιώνα.

* Η Κ. Λίνα Στεργίου είναι αρχιπέκτων.